

KTO JE ARCHITEKT?

Marián Duda

Kto je architekt? – jednoduchá a jasne formulovaná otázka. Pre niekoho je odpoveď jednoznačná, pre iného zahalená nejasne hmlistým rúskom nevedomosti a hľadania. Každý človek uvažujúci nad voľbou profesie architekta prechádza istým pokusom zodpovedať túto zásadnú otázku, no omnoho podstatnejším momentom je náhle zjavenie sa otázky v mysliach študujúcich či pracujúcich architektov. Toto precitnutie z príjemného sna ovplyvneného istými idealistickými predstavami a ujasnenie si možno hrozivej reality, je kľúčovým momentom v kariére každého architekta, keď sa snaží nájsť samého seba. Aké je skutočné poslanie architekta a jeho profesie? Ide o povolanie, profesiu či poslanie? Som umelec, technik, dizajnér? Aké je pole pôsobnosti architekta? Koho tým môžem ovplyvniť?

S profesiou architekta sa bezpochyby spája poznanie významu samotnej architektúry, čo je bezpodmienečným základom priblíženia sa k jasnejšiemu vysvetleniu otázky architektonického sebahľadania. Všeobecne je definovaná ako veda a umenie súčasne, ktorá sa zaoberá stavbou budov, ich prevádzkovými vzťahmi a esteticko-funkčným aspektom. Architektúru ako takú treba chápať aj v širšom zmysle slova v rámci urbanizmu, lebo ide nielen o samotný objekt, ale aj o jeho vzťah k okolitému prostrediu – navrhovanie vzťahov jednotlivých objektov, čím vzniká logické vytváranie celkov fungujúcich ako obrovský organizmus hostujúci populáciu ľudstva.

Pojem architekt možno vnímať v rôznych sférach chápania. Je to staviteľ, budovateľ? Ide len o stvoriteľa umelého objektu, ktorý sa viac nezaujíma o svoj výtvor? „*Architecture begins where engineering ends.*“ (Architektúra sa začína tam, kde sa končí technika.)¹ Citácia od Waltera Gropia naznačuje úlohu architekta v živote budovy. Vyjadrenie, že samotná architektúra sa začína až tam, kde už v podstate nezasahuje technická realizácia stavby, je celkom výstižná, hoci nie úplne pravdivá a veľmi často býva chápaná nesprávnym spôsobom ako isté potláčanie významu techniky oproti ideovému riešeniu objektu. Architekta treba chápať ako osobnosť, ktorá zabezpečuje stavbu od momentu skrsnutia prvotnej myšlienky až po namontovanie poslednej kľučky na dverách. Je to persóna poskytujúca ochranné krídla nad budovou, je filozofom, projektantom, staviteľom, ale predovšetkým manažérom. Zásadne si treba uvedomiť fakt, že architekt spája tím ľudí rôznych profesionálne vzdelaných

odborníkov do kombinácie najprospernejšej pre realizáciu pôvodného zámeru. Je rukou pohybujúcou šachovými figúrkami v sérii premyslených ťahov vedúcich k víťaznému cieľu.

Druhým menom architektúry je bezpochyby umenie. Preto je označenie architekta ekvivalentom umelec úplne namieste. On je ten, ktorý vdychuje život bezduchým tvarom hmôt, dáva im jasnú trajektóriu smerujúcu k odovzdaniu odkazu vnútorného naladenia autora okolitému svetu. Tvarovanie objektu, modelovanie jeho kriviek, kompozícia, farebné vyjadrenie – to všetko sú prostriedky zachytávajúce posolstvo prvotnej subjektívnej idey autora, ktorá vyvoláva u pozorovateľov rôznorodé pocity. Architekt volí formu realizácie a znázornenia svojej myšlienky, ktorá je vždy jedinečná. Ide o vyjadrenie originálneho pohľadu na svet, ktorý nemá nik iný. Ako tvrdí Le Corbusier: „*Architektúra je stav ducha, nie povolanie.*“²

Profesia architekta je svojím spôsobom veľmi špecifická aj z pohľadu úrovne vzdelania. Architekt musí byť schopný rozmyšľať vo viacerých úrovniach a musí mať absolútny prehľad vo všetkých odborných odvetviach týkajúcich sa tvorby budov a miest. Najpodstatnejším je ovládanie spôsobu navrhovania objektu, jeho umiestnenie v priestore v nadväznosti na okolie, začlenenie objektu do existujúcich vzťahových väzieb, samotná kompozícia hmôt, vnútorné funkčné členenie objektu a estetické zásady tvorby. Nevyhnutnosťou je relatívne vysoká vzdelanostná úroveň v špecifických odboroch týkajúcich sa technickej realizácie stavby, aj keď nie je potrebný maximálny rozsah vedomostí vzhľadom na spoluprácu s jednotlivými špecialistami. Architekt musí mať takisto prehľad o tvorbe interiéru, a to aj tých najmenších detailov, aby bol schopný čo najreálnejšej predstavy pri navrhovaní a aby tak predišiel prípadným problémom a nedorozumeniam pri realizácii.

Architekt je v istom zmysle slova aj historikom. Na to, aby dokázal správne odhadnúť mieru zásahu do prostredia, potrebuje poznať predošlé vzťahy fungujúce na danom území, či už v danom čase, alebo v historickom kontexte. Vytváraním nových foriem objektov dochádza k jednoznačnému ovplyvneniu vývinu spoločenských pomerov v území. Svojou tvorbou zanecháva odkaz aj pre nasledujúce generácie a je len na autorovi, ako a čo odkáže svojim nasledovníkom. Nemusi však ísť len o vytváranie nových kompozícií „na zelenej lúke“, ale aj o pretváranie už existujúcich foriem, kde architekt musí dokonale poznať

vývoj objektu a spoločenské pomery, ktoré jeho tvorbu ovplyvňovali, aby bol schopný zachovať správne artefakty či celé bloky, ktoré majú významnú duchovnú hodnotu vhodnú pre zachovanie, a týmto si uvedomiť svoj obrovský vplyv na historický vývoj.

Významným je aj pochopenie dôležitosti spôsobu tvorby architekta, lebo jeho zmýšľanie a činy neovplyvňujú len jeho, ale celé okolie. Je priamym tvorcom životného prostredia ľudí, vytvára celky na úrovni mikroklímy vnútorného prostredia, vzájomných vzťahov jednotlivých objektov aj v oblasti vzájomného pôsobenia krajiny a urbánneho priestoru. Maliar spájajúci nezabudnuteľnú spleť línií a tvarov do majstrovského portrétu, sochár modelujúci jemné vrásky na čele matky Zeme – to je architekt. Jeho tvorba je hazardnou hrou, pri ktorej sa oplatí premyslieť si ťahy dopredu, než naprávať chyby, keď už niet úniku z prehry. Rozhodnutia tvorcu priestoru sú nesmierne dôležité, lebo priamo ovplyvňujú formovanie životného priestoru ľudskej populácie, priamo formujú podmienky na rozvoj psychiky a správania jednotlivca, skupiny a napokon celej spoločnosti. Architekt a prostredie nie sú len milencami na jednu noc, ale dlhodobými partnermi budujúcimi zmysluplný vzťah, v ktorom kľúčovú úlohu zohráva vzájomný rešpekt a úcta.

Kto je architekt? – Architekt je svojím spôsobom schizofrenik metajúci sa medzi dvoma brehmi rieky. Na jednej strane stojí konštrukčné riešenie a racionalita oproti brehu individuality obmývanému tvorivosťou a originalitou. Architekt buduje most spájajúci tieto dva brehy kompromisným riešením, ktorý je tvorený technickými, historickými a odbornými poznatkami. Hoci navonok vyzerá vyrovnané, vnútri je osobnosťou s vnútorným bojom, ktorého výsledkom má byť kompromis dvoch protipólnych osobností zohľadňujúci všetky okolité požiadavky. Architekt – profesia, povolanie a poslanie v jednej osobe. Hoci sa všetci snažíme byť odlišní od svojich kolegov, mali by sme zachovať tieto tri atribúty popri zachovaní svojej profesionálnej originality.

Esej bola napísaná k predmetu Trendy modernej architektúry a urbanizmu v akademickom roku 2014/2015.

¹ <http://arch.ryskova.cz/inspirace navst. 13. 12. 2014.>

² http://sk.wikipedia.org/wiki/Le_Corbusier navst. 12. 12. 2014.